

Döbrentei Gábor kiadatlan levelei Bölöni Farkas Sándorhoz.

Közli: dr. JANCSÓ ELEMÉR.

11.

MNémeti, April 21d. 1820.

Kedves Barátom!

Biztosomnak ajánlád magadat s ugyan élek jószággal. A Piskinczi Tiszt által küldött levelemből kifejejtém, hogy a Muzeumból köttesd bé a füzeteket, egy elsőt, egy negyediket, egy hatodikat, két hetediket, két nyolczadikat, két kilenczediket, a hozzája nyomtatott bevégzésével a kritikának, két tizediket, a mindenikhez már tenni elkezdett képpel együtt, s ha lehet küld ezeket Szotyoritól, ha pedig ő eljönne levelem felmenetelekoriig, a Hunyad Vármegyei Fő Ispány Méit. Nopcsa Elek Urtól. A Fő Ispány-Consiliarius tegnap előtt indula-fel Kolozsvárra, s tudakozd csak hol van szállva, ő bizonyosan elhozza.

Ez ide zárt levélkét add által Kis Sámuelnének.

Gróf Teleki Pál Urnak ma vettem levelét. Azt írja, az a hire Kolozsvárott, hogy én Trattnerhez megyek-ki Pestre, s maraszt, kér ne tegyem. De nekem ez 'eszembe se volt most mig a Társaság dolga el nem dől. Sőt ha ez megerősítetik, elvégeztem magamban a Secretariusság viselését. Izzadtam, vegyem gyümölcsét. Minden egyéb tekinteteken túl vagyok már. Irja a Gróf, hogy elmenetelemet irigyeim nem bánnák. Te pedig mond kérlek ezek örömére, hogy igen is szándékozom Atyámat meglátogatni, s ezt vagy akkor teszem, ha már meg vagyunk erősítve, hogy osztán bizonyosra jöjjenek vissza Kolozsvárra, vagy ha késnék a resolutio, még ez előtt is kimegyek, de tudósítatván megállittatásunk felől, azután mingyárt megint Erdélybe jövök. Tudom én, honnét származott a hír, egyik másik Professor nem bánná a Secretarius fizetést mostanijához csatlani.

Ma két levelét kaptam Atyámnak egyszerre. Mindenfélével hiv haza. Még azzal is, hogy Pápán, Kis Asszonyok vagy-

nak megismerni. Nézd csak, egyszerre a többes szám! Egy is elég, ha nem sok az is.

Adieu, dear soul. Everlastingly thy

Döbrentei.

Ne sajnálj a Bártfai levelekből is 3 exemplárt leküldeni békóttetve, (broschirt) kapod Tiltznél. Nevemmel kérd, mert én adtam által neki eladni, tehát pénz nélkül küld.

12.

Kassán, Octób. 14d. 1820.

Édes Barátom!

Egy szép szerencse engemet kihoza ide, s legkedvesebb örömeikkel ajándékoza meg. Mint történt hirtelen kijövetelem, a Grófné s gyermekei társaságában, ki 16 esztendő óta nem látott itteni Atyjafijait jött meglátogatni, azt Neked egy hosszabb levélben már megirtam, de — eléggé haragszom, mintha használna —, most leveletem midőn beakarám végezni, sehohse kapom. Igy hát csak röviden, mert holnap után vissza indulunk Hunyad Vármegyébe, s ámbár azt hittem, hogy három héti itt mulatásom alatt elég időm lessz talán helytt nem dolgozhatván unni is magamat, ime még holnap sok tenni valóm maradt.

Örvendj velem, láttam Gr. Desewffyt SzentMihályon s jöttünkben a jó Grófné, kedvemért másfél napot mulatott. Most is fogom látni, s hiszem hogy ismét ott mulatva, mert az uti társak mind Gr. Desewffyt mind a Grófnét s gyermekeit nagyon megszerették, kimondhatatlan öröömre.

Kazincznál Széphalmon két egész napot töltöttem. Felesége betegülését várja, külömben bójött volna ide. Talán még SzentMihályt ötet is láthatom, mert igy végeztünk, hogy ha csak lehet oda jó, e hónap 17dikére. Ha lejössz Hunyad Vármegyébe vagy ha másutt találkozom Veled, elbeszéllem gazdag örömeimet. Meg kell elégedni sorsommal. Megint többek is tapasztaltatták velem, hogy az Erdélyi Múzeum befolyását becsülik. Legyen ez, engedelmeddel, Neked is buzdításodra írva. Fénylítés és homályítás — ne neked két, kigördült új kifejezés — együtt jár, s természetünk felejteni, a dicséret figyelme által, a kancsalság sunnyiságát.

Még Németiben vevém Trattner levelét, mellyben Külföldi Szinjátékaim nyomtatásáról lemond, mert 300 előfizetője nem találkozott. S itt Wigand Ottó könyváros megkére, adnám neki által kézirataimat, mert ő, Bécsben, csinosan fogja nyomtatni. Contractusra léptem hát vele, s a Munkák egymás után kijönek.

Ki lehet az az F. J. S., a ki az általam fordított Vétek súlyját a Tudományos Gyűjteményeknek utóbbi kötetében recenseálja? kérlek, tudakozd ki s ird meg nekem, valamint azt is, hogy az Udvartól jött é le már valami a Társaság dolgában? Minap egy Manifestumát olvasám itt a Német Császárnak, mellyet a Német Fejedelmekhez és fejedelmecskékhez bocsátott a Nápolyi revolutio ellen, s annak egy periodusa elvette tőlem a reményt, hogy megerősítenénk.

Ugy hiszem e hónap 23dikán megint vagy Lunkán vagy már MNémetiben leszek.

Mond Buczynak, hogy Kassán mindennap emlékeztem rája s mindig elevenebben, mikor egykori itteni lakhelye alatt elmentem. Ő most Szebenben lessz, azért nem irok neki.

Prof. Banónak pedig azt mond kérlek, tisztelem mellett, hogy azon exemplár vevőket, kiket eddig Trattner számára szerzeni kívánt, ne sajnálja most Wigandnak fenntartani akkorra, mikor ennek új hiradása Erdélyt is tudósítja.

Adieu!

Örök barátod
Döbrentei Gábor.

13.

Pest, Decemb. 2d 1820.

Kedves Barátom,

Hijába vártunk — le MNémetibe szüretre. — Én onnan Novemb. elsőjén ide kiindultam s megérkeztem a rossz idő miatt nagy bajjal 9dikén. Elválásom kimondhatatlan nehezen esett s mindnyájunknak. Én annak a háznak gyermeke vagyok. Bizonyosan meg kell még látnom.

Míg itt szállást kapék, Vitkovics ada. Általában szerencsés vagyok itteni barátaimmal is. Mindent elkövettek érettem. Most már van szállásom a Kereszt utczában Nro 357. Ebben

az utczában lakik Vitkovics és Thaisz is, így az estéket vagy nálam vagy Vitkovicsnál töltjük. Szemere sincs messze, s én gyakran, majd mindég vele. Bár itt volnál. Ez póétai kör.

Kassáról irtam Neked, a Bártfai levelek eladása iránt is. Én azután azokat Dulházytól öt Muzeumi példányért cserébe által vettem, s így nem csak 1 f. 45 kr. adom már hanem 1 f. 15 kr. csakhogy a csere pénzt kikapjam. Járj el hát benne s mond meg ezt Tiltsnek és Pr Banónak. De, igazán eligazítsd *ám* (Magyar Országon vagyok) s pénzt csináltass belőlek.

Nekem Szolga Biró Jónás a melly minutát által adott, azt nála hagytam. Melly tévedezések! Soha se jutok ahhoz a pénzemhez. Ugyan csinálj, Cancellista létedre is egy Prókátori remeket.

Adieu! Cserey Farkast minden nap várom ide Bécsből. B. Bánfy Laczival épen ma is valék.

Adieu! Elvirát köszönti

hü barátod

D. G.

Egyet még s ez *fő* Kassai könyvkötő és áros Vajda 20 exempl. vett tőlem a Muzeumból. A 6dik füzetten kívül már mindeniket kapta innen Eggenbergertől, de 6dik itt nincs. Nálad elég. Addig szálj [!] 20at, Vajdához és küldki Debreczenbe a jövő Janiariusba, Gál Domokos által, Prof. Sárváryhoz. Dulházynek is 5öt küldj a 6dik füzetből. Kérlek édes Sándorkám. — Az 6dik füzetet G. Haller László képével és boritékkal küld.

14.

Péczel, Februar 2dikán 1821.

Édes Barátom,

Elvégre, válaszodra én is megint válaszolok s pedig olyan helyen, melly velem együtt neked is kedves. Tegnap mult egy hete hogy kijöttem ide Pestről Pál napjára, s mivel barátunkat itt nem találtam, Bényére mentem utána, hol Patay Páléknál mulatott feleségével együtt. az oda gyült nagy társaságban. Ugy juték én ott örömhez mint minden halandó; akadályok és veszélyek után. Fiakkerem innen nem akarván tovább menni velem, Lieutenant pricsre ülék. Forspontosomnak magyar or-

szágis megindulásra minden jót reménytetett, hogy az ide egy jó stációnyira lévő Bényére legfőljebb esti hét órakor megérkezem, mert lovai, a millyeneket egy francia tudós utazó des chevaux sauvages-oknak nevez versenyt vittek a hideg széllel, melly az nap metszette az ábrázatot. De a kocsis a legrövidebb utat akarván választani eltéveszté az egyeneset s majd hamar minden nyom nélkül az általad nem szeretett térségek setétén keresztül ide s tova kovályogtunk, a nélkül hogy egész kilencz óráig tüzet, embert vagy házat láttunk volna. Annyira valék, hogy szinte azt kívánám, bár zshiványok ütnének rám, hogy legalább megmenekedhetném hogy világos viradatig ne kellessék a teren, a hidegben dalolnom. Elvégre megérkezem Pilisre, már egy jó órával távolabb Bényénél. Ott egy szárazmalom molnárát kiáltja fel Forspontosom álmából, ki szekeremhez jövéen kérdésemre azt felelé dadogva, hogy nem Bé-bé-bényén vagyok, hanem Pi, pi, pilisen, de de ő engem e-egy forintért se vezet el. Többet igérvén bevitt szobájába hogy felmelegedhessem. A tót molnárt keresztényi kötelességeinél fogtam, s ezeknek hallása, s a vele való csinosan rábeszélő módom, nem vévén észre, hogy dadogásain csintalan szesszel kaczaagnom kellett, egyszer izmos karját kinyujtatta vele, s azt mondá, hogy . . ha — há-három fo-fo-forintot adok neki, ugy bé-bé fo-fogatja a lo-lovait s e-el vezet Bé-bényire. Én a kinyujtott kézbe, betyárosan belescapék : s mig a pipám kiégett, Bényén termettünk. Pali meg volt lepve, s örült látásomnak ; táncz, egészségért ivás, játék között mult el az éj. A felvirradott napot Gombán aludtuk el az Eredeti Mesék és Aphorismusok szerzőjének, Fáy Andrásnak, tő szomszédságában, a most nevezett Fabulista testvéröcsénél, ki azonban valamint bátyja otthon nem volt. Levelem tónusai mutatják, hogy én ezen a vidéken ollykor ollykor vagy akarnám irni, egyszer egyszer nem-megvetendő órákat éldelgetek. Legérdeklőbb pillanataim közé számlálom azokat, mellyeket egy Péczei özvegy asszonykával van szerencsém tölteném — *ifju* asszonykával! De erről szóval többet ; annyival is inkább, minthogy ugy hiszem, hogy curiosusabb vagy a mi Palink felől egyet s más hallani. Pali 1819től mostanig legalább a szerint, a mint én veszem észre, vénült. Levelezéseit félben szakasztotta, Literatori barátai eránt hideg. Csak képzeld ! Egy még 1819 őszi hónap

jaiban Hozzád irt levele még mind a mai napiglan papirosai között hever; pedig rólad előttem édesen emlékezett, tudniillik az ő saját módja szerint, melly ha valamicskével édesebb legyen is, felette édes nem volna. Említettem neki panaszodat hallgatása ellen. Irnom kell neki, ugyan onn mosolyogva, mint a szép Baliz a fekete flastromos szemü kapitánykáról mondogatta. Illy dévallyságokkal felelget a Kazinczy ellene való szemrehányásaira is. Azonban nem csodálom. A Pesti Literátorokkal való társalkodás nem szülhet mást, mint egymás eránt való hidegséget, vagy legfeljebb egymás eránt való közömböséget. egyenlekenységet [!] azaz indifferentismust, azaz Gleichgültigkeitot, avagy még ennél is feljebb, való-való-való és azaz-azaz-azaz; azaz-ságoskodást, olyan sületlen tréfát, mint itt ez az enyém. De a könyvgyártás Istenére vagy Istennőjére kérek! Ez csak papiroson maradjon! Mert a Pesti Literátorok közé Béavatottnak — noha én még csak Beavatandó vagyok — kisebbitve emlékezni önmagáról, éppen olyan keményen tilalmas, mint a hogyan szabad, sőt kötelesség másokat torzítania, hogy az édes kedves ÉN annál roppantabb, colossalisabb lehessen. A honnan itt a dicsérek és gyalázok verbumok nem úgy conjugáltatnak mint Erdélyben. Az elsőbb verbum sem activa sem passiva formával nem bir, hanem mindenkor reciprocum defectivum; minthogy minden modusban tempusban csak az első personat veheti maga mellé péld. o. dicsérem, dicserém, dicsértem, dicsérendem Magamat; ellenben a dicsérem őt vagy dicsérek mást, solveximusok. E szerint az utóbb verbum conjugatioját tennen magadtól is kitalálhatod.

Nézzd csak ezt a bohó Palit. Míg tegnap a Péczeli Keggyel, úgy tudd meg, hogy a minap Vitkovicsnál Gr. Majláth Pali és én a Német Sie és Vous kitételére a Kegy szóban egyezénk meg, s ezt a Péczeli Asszonyok el is fogadák. s azolta nekünk ők Kegyeink, — tehát a Péczeli Keggyel, Pali özvegy Asszonykának, Ifju Asszonykának nevezé, nem megvetendő estét töltöttem, azalatt folytatta félben hagyott leveletem, s humorával eléadta a Pesti Tudós, füstölgöket. Vedd hát úgy, mintha én irtam volna. Én Julianna és Susana napjára megint ki szándékozom ide s Gombára és Bényére, aztán fel felé Vas Vármegyének. Mikor Erdélybe? még nem tudom, de örökösen bizonyosan nem váltam-el tőletek, kivált mikor az onnan a

hegyek kékellésein tuáról oly kedves haza hívó ömledéseket kapom rendjeitekkel. Ez alatt által öllelek mindnyájatokat, kik felétek való emlékezésem szép hevén eszembe jutthattok Lajosomat öleld.

Buczynak mond meg hogy szollaljon meg már egyszer levelemre, Közöld velem az új theatrális dolgokat, de ird úgy hogy a Tud. Gyűjt. Februariusi kötetébe mehessen; küld adressedem alatt Trattnerhez alkalmatossággal. Kisnével csinálj valamit már. Hiába provocáltam prókatori ügyességedet. Én Jónásnénál hagytam a mit ura által adott. Hogy ne irhatna megint más minutát? B Bánffy Bettynek igen szives tiszteletet, mond hogy sokszor emlékezem reá s írni akartam neki. Ma megyünk bé Pestre Palival. Tehát Adieu. Onnét indul a levél feléd.

Döbrenteid.

Februar 4d 1821.

Pest, febr. 5d. Én jól irtam ki utóbbi levelemben mit akarok a Muzeummal, s Te nem értél. Tehát újra: a 6dik füzetből bizonyosan elküldöttél é már 20 exemplárt Vajdának Kassára, s 5öt Dulházynak Gróf Haller László képével együtt B Bánffy László Ur ö Nagyságát tiszteltetem — Geczyt ölelem.

15.

Ujfaluban Nemes Vas Vármegyében Aug. 20d. 1881.

Szerelmes Barátom,

Gyere csak hadd czirogassalak meg téged szépen kedvesen s a simogatás közben valljam-meg bünömet, hogy Ellened édes jó Procuratorom ki már többé nem ad pardont Kisnének vétkeztem. Vétkeztem és szánom, bánom — de hohó! ülnél csak fel extrapostára a conto a mit Retrósza Trattnertől honoráriumot kapsz Wertherért, s czibáld meg rendre az expeditorokat, hogy leveletem hová tették, melyben tudósítottalak, hogy commissióidnak hallására fület hajtottam. De te azt mondd erre: könnyü a távolból levélírást csuvasztani — ezzel nüanszirozza fainabbra a Vass Vármegyei ember a crassum mendaciumot — s csak megkivánod hogy gyónásomat tovább

folytassam. Legyen, megszorítom kezedet édes Confessionariusom, szemedbe nézek s te jó lész egyszeribe feloldozni, annál is inkább hogy látod, mennyire megjobbitám magamat mert szépen kezdem írni leveletem — a vége felé még lehet hogy úgy vakarok, mint Te ha mingyárt Ypsilonaim még akkor is külömbek lesznek — s milyen uri papirost csiptem-elé, millyennél Buczynak sincs külömbje.

T e h á t :

1. Gr Wass Tamásnének és Gr Mikes Jánosné Praefectusának add vissza a pénzt s mond-meg hogy Trattner helyett Wigand adja-ki Játékaimat, a ki nem előfizetésre nyomtattat hanem után-fizetteti meg jól a köteteket. Elég rosszul teszi Wigand. De Gr Wassnéval megvetesd.

2. Trattnernek én eléhoztam Don Carloszt, de most még egy ideig nem nyomtattatja ki. Később majd meglátja, azt felelte. Azt el ne égesd, mert ha próza is jól fordítottad s ha mingyárt nem is de csak kijő még valaha. Ezt mondta Wertherre nézve is. Mihelyt Pestre megyek megint megkérdem. A Wertheriade jó speculatio volna neki, mintha látnám millyen örömet adják érte a leánykák három forintjokat, csak hogy sirhassanak rajta, hanem én már agglegényke Werther pistolyát inkább utazni szeretném, mivel sokat járok kelek, most bódorgó Literatorrá lévén. Ebbeli koromba azt tartom, hogy az érzés munkái között csak az jó, a mit a józan és férfijui kebel is meg nem vet. Werthernek a gyermeki ifjuságra rossz befolyása van, mert érzelőssé hiun álmodozóvá teszi, a férfi pedig csak mint psychologus becsüli, a hogy még másokat is figyelemre méltónak tart, ámbár egyéb oldalról megveti. Én részemről nem adnám ki Werthert magyarul, mert nem óhajtom hogy a német földön volt Wertheriade itt reprodukáltasék, vagy ha adnám, másképen dolgoznám-ki végét, hasznát vevén Grave intéseinek. Sőt szeretném elüzni azt az Egünkre részszint szállott, részszint szállani akaró Német Schwärmereyt s inkább mint fordító e nemben a francziákat venném elé. Már Corinnodnak tapsolok. Az felséges román. S mennyit fog nyerni nyelvünk is kezekben, ha Stäel franczia elegancziáját, kényességét mindenütt kiteszed. Örvendek édes Sandrim hogy dolgozol. Akárhogy s mint mégis csak a Hazának szánt órák a legédesebbek. Elyomják az élet egyéb terheit.

3. Káromkodnom jött, mikor Gr. Teleki Pál dolgát megírad. Jó hogy még időm van békülden Contractusomat, a mit fogok tenni ha levelemre nem válaszol. Azon leszek hogy megmozditsam Gr. Mikes Jánosné által is hogy legalább engem ne hurcoljon. Ő akkor, most esztendeje nagyon pénztelen állapotban volt, kért, segitettem rajta, mivel sok barátsággal viseltett irántam. Így csalódunk örökké meg örökké' hirtelen hiszünk haljuk s a kelepce megfog. Nekem nála lévő pénzemre most nagy szükségem volna. Menj-el kérlek magad is a Grófhoz, s terjesz eleibe hogy a Társaság nevének becsületéért is fizessen ki engem Nov. 12dike előtt. Ügyelj ugyan kérlek, hogy kárban ne maradjak. Nagyon köszönöm barátságodat a ravaszlelkü Kisnével való dolgomban. Engem is sok sirásai érzékenyítettek, de minthogy gaz Asszony, egy krajcárt sem engedek neki. Vétess fel rajta mindent. Én neked ígértem néhány forintot, de — elég rossz nem tudom mennyit, tán hátramaradt interessét a pénznek vagy mi, ha van szükséged rá, vedd ki osztán fizessd ki Szabómat Boronovszkyt, tán 10—15 forintjával tartozom, fizessd ki Marosvásárhelyen Csikj a kereskedőt kinek 70 forintja jár, a többit küld legjobb alkalmatossággal Pestre Vitkoviczhoz a Keresztutczába Nro 339 vagy Trattnerhez. Mert én bajosan látom meg ez ősszel s télen Erdélyt. Ha G. Gyulainé teljesithette volna kérésemet Atány iránt, ugy mentem volna, így még most nem lehet. Lajos igen nemesen viselte magát e kéréssem körül, így G Wassné és Constance is a mint leveleikből látom. Örvendek, hogy Neked általam e háznál jól van dolgod.

4. Igaznak hát írni fogok, küldjön hozzád példányokat. Be gyönyörű a Zsebkönyvken Tóth Lászlótól az Istenülés Dicsősége. Egy sincs benne olyan.

5. S tehát Ti csak dolgoztok azon, hogy a Német theatralis Sippshaft meg ne maradhasson Kolozvárrott? Bravo! Csak okosan. Minekutána e levelem vétele megengesztelhet, ugyan ird meg mi történt? Aligha politika ellen nem volt megengedni Németnek hogy az Ország theatrumára még csak a lábát is feltenni merje.

6. Köszönöm, hogy Muzeumomból példányokat küldtél. Millyen derék ember lettél te, mennyi commissiomat viszed véghez mert mennyit kell köszönnöm. Hát még ha Kisnénél

levő pénzemet már Pesten tudom s ha Gr Teleki Pált is mor-
resre tudnád hajtani közbenjárásoddal. Igaz! Kisnétől aranyai-
mat csupán aranyul vedd-fel.

Ha mindjárt válaszolsz, még leveledet itten vehetem per
Pest, Pápa. Akkor megírom hol leszek a télen. Külömben meg
sem is tudod.

B. Bánffy Laczit ölelem. E jó ember. Nem jó é a télre
megint Pestre? Hát Miklós mit csinál? Buczy felől azt hallám
Bécsben Gr Kornistól hogy Fejérváratt theologia professor.
Hogy elhányódunk. Haragszom Gr Haller Jánosra.

Ne felejtssd nevemmel B Bánffy Bettát is tisztelni. B.
Getzit pedig ölelem. Ugyan azt a jó kis Kelement vedd kezed
közé verd-ki fejből a Szabadságról való álmódozást és a
Szabadító dicsőséget. Mi megint az? Keressen kenyérstatiot s
irjon. Azt javaslom neki hogy végezze a Just Kolosvárott,
osztán Pestre juratusnak. Thaiszhoz beszerzem. Bécsben a mint
Gr. Majláttól elválék a Kohlmakon, és megyek más felé csak
kiáltja valaki nevemet. Megfordulok s látom futni Székely Sán-
dort. Nagyon örvendett hogy látott, de én megütköztem benne
mert nagy garru kezdett lenni. Igaz Zsebkönyve neki semmi-
ség. Az ifju ha nem szerény, el lesz veszve.

Adieu Monsieur le Chevalier après votre maladie, par-
courez toute la ville mais souvenez vous à chaque rue de
Clausenburg à Votre ami, parcequ'il vous n'oubliera jamais

Döbrentei.

Irj valamit arról a Rumuny tudósról is. Göthének én is
láttam irását az ide félórányira lakó Edvi Illés Pálnál és
Wieland sirjáról nefeletjs leveleit. S ezeket megcsókoltam.
Quel sentimentalité!

16.

Budán, Martz. 24d 1824.

Édes Barátom,

Fogom magamat s épen nevem napján válaszolok Corinna
ügyében, előre is köszönnvén mindenféle névnap s szent és jó
kivánságaidat, mert csak gratuláltál ma reggel nekem úgy é
bár, midőn szcmedet felnyitád s a Gábor nevet az Égen tün-
dökleni látád, a hogy ez Poéta Uraimék szokása.

Itt veszed az öreg Trattner számoló jegyzését. a betük és a közönséges papiros mustrájával együtt. Ezen papirnál csak becsületesebbet fogsz választani az 1 f. 30 kr. különbséget nem vévén tekintetbe. A formatum jó lenne ha épen ezt tartanád meg, zsebbevaló. Így könnyebben andalognak majd Corinnad-dal Kolozsvárnak leányai a Szamos közire.

Sajnálám ha elmaradna fordításod kinyomatása. Inkább óhajtottam ugyan hogy külföldi literaturák izlésén csinosult képzeleted új épületet állítson s kebeled tulajdon érzéseivel töltsé bé azt, de ha már velünk együtt Sugóvá levél, a Játszó helyett, hozd később helyre a szép elragadtatásnak ezen bűnét, mellybe nyomorult elmaradásunk elhagyattatásunk buktat, később eredeti szellemmel teremtdő teremtséssel.

Muzeumom ide való megérkezéséről semmit sem tudok.

Igaz Samu sógorom kedvetlen környülállásokban vagyok. Pánczél kiszedte előre a mult Új Esztendőkor az Előfizetést s nem fizeti elébbeni competentiáját. Magyar leczkéket ad.

Még Corinnáról: Próbáld meg az Előfizetést, én nem ajánlom s abba megengedj nem folyok-bé. Nincsen sikere. A correcturát igen is szivesen megteszem, mert mi hiszen barátok voltunk vagyunk Maradunk a míg élünk.

Servus édes Öcsém.

Döbrenteid.

17.

Édes Barátom,

Már most ember vagy még pedig nagyon derék ember, mert Muzeumom kívánt füzeteit küldöd és Máténénak is verseit és Molnár Borbálával folytatott levelezéseit. De csak rajta, hogy mindezeket minél előbb kapjam. Mind a két félét Eggenberger József Pesti könyvárosnál tétesd-le.

Az öreg Trattnerrel ma beszéltem. Don Carloszodat küldeni fogja vissza s Corinnát se nyomtatattja a maga költségén. Szép válasz ugy é, gyönyörű serkentés a dolgozásra. De az öreg Ur azt mondja hogy a könyvárusok most megcsökkentek. Ha magad fizeted ki Corinna nyomtatását két kézt általveszi ugy assignálván ki a fizetést érette mint a hogy a militaris transporusoknak én, ugymint erga bonifationem parato aere faciendam.

Ivét ötszázig közönséges papirosra nyomtatja pro 18 florenis ban-calibus, posta papirosra vagy papirra Nyelvszikaró Uraimék szerint, 22 Rftért, velinere pedig 27 Németért hány ivet tesz Munkád s az iroi dicsőséget annyin megvenni. Jó kedvedbe ha valahogy kieszközölheted az árrát, parancsolj velem, a nyomtatásra ügyel-tetek, corigálni fogom, s ígérem hogy sub anonymo maradok fej nem tételvén az 'ügyeletet, de ígérem hogy hiba nem lesz benne, kivált ha híres Ypsilonaidat jól kiírod és helyesírárod sibi aequalis et consequens leszen. Corinnának elmaradni kár volna, s te bizo-nyosan jól fordítád. Sajnálom hogy valamelyik kijátszott jószágot a bohó szerencse nem nekem veté, úgy tudnék módot kapni ki-nyomtatásában, s Hazámért, Éretted és barátod árnyékáért öröm-mel nyujtanám a szép áldozatot.

Ti Erdélyiekül csak kitesztek tehát magatokért, a Nemzeti Játékszin dolgában. Öröm futotta el lelkemet mikor hallám B Wesselényi Mikióستól, a planumot s most leveledből valóságosodását is értvén immoraliter gaudeo szegény Buczynk szerint. Jó volna annak állapotjáról Magyar Országot is tudositanotok a Sógorom Igaz Samuka és Kulcsár István ujságaiban. Olly hírek gyujtanak, figyelmet ébresztenek. De miféle az a Provisionalis Társaság kedves Actuaris Uram?

Én, alkalmasint kikapván már hivatalom dolgai módját, horas meas subcisivas Literaturai dolgozásaimra fordítom, kivált a mult éjtszaka a farsangnak is végét vetvén. Ez után többet firkálok mint eddig, mert itthon kell maradnom a Katona Urai-mékkal való dolgom végezte után, elérántom Muzsa Asszonyai-mékat vagy hajoknál fogva vagy szép szerént jönnek. Most egy eredeti Románon dolgozom, azért választván Románt, mert annak mézes fonalán legtöbbet el lehet mondani, a mit az ember Publicuma eleibe szeretne kitenni.

A mint veszem észre Te is felkelsz halottaiddból s azt a pályát akarod futni melyre a természet hívott. Mit csinál Kelemen Lajos? Az a gyerek elvész ugy é?

Catalogusodat csak ird. Ha együtt volnánk elbeszélle-ném néhány bohóságaimat, de meg is tenni azokat s még leirni felette nagy bolondság volna. Azt az egyet még is ide teszem hogy az emberi bolondságokat rendeld osztályok alá, így: valóságos bo-londságok, félbolondságok, édes bolondságok. Az elsőhez fog tar-tozni lyánkádnak hidegben sárban volt akkor lesése mikor vele

másutt is találkozhattál volna, a második osztályt a teszi hogy jobban meg kellett volna vele előre egyezned, a harmadik osztály alatt azt emltsd midőn kipótolja sopánkodásaidat. Az jut itt eszembe hogy nagyon szeretném ha bizonyos leveleimet kezed közé csiphetnéd s van is reményem mivel ismét megpendültél.

Méltán boszankodol Aspasia csikart nyelvére. Kiadója itt lakik hozzám néhány lépésnyire, de látom a mikor látom. Az olly nyelv ime gyümölcse Kazinczy barátunk koszoru-osztásainak.

Kikkel barátkozom? Sokkal és felette kevéssel. Fe ső-Büki Nagy Benedekkel legtöbbször vagyok. Szemerével vége mindennek s igazán bolondság miatt. Te maradj meg nekem.

A Grófné kezét csókolom, Comtesse Lottit és Stanczit tisztelem. Ma holnap, az az ma már nem, mert 11 az óra éjfél felé, C. Lotti farsangolásom leírását kapja tőlem. Servus Sándor, jó éjtszakát.

Mindenkori barátod
D. G.

Jelentem hogy itt a Provincialis Commissariatusnál az Adjunctusságról semmit se tudnak, hanem igen a Substitutusról így: Districtus Budensis Substitutus Provincialis Regni Commissarius. Az a dolgom a mi a Superior Pro Commissariusnak, s itt Budán több mert Pesten ketten vagynak, én pedig itt egyedül. Irv minél előbb.

18.

Budán, Novemb. 28d. 1825.

Édes Kedves Barátom,

Te engem a legnagyobb nyugtalanságba ejtettél utóbbi leveleddel melyre már izentem bé Kolozsvárra, s hogy nem irsz, még inkább aggódok Rajtad. Nem festett képzelkedés é az a halálad jövőndölgetése? Ne adja Isten — Néked élned kell s törnöd az élet kedvetlenségeit, sokat vártam én Tőled, teljesitened kell akár-mikor a mire talentumod meghívott. De hagyjuk is az ollyan gondokat.

Én Szeptember 7dikén s SzKoronával indulék fel Pozsonyba s azzal Octób. 12dikén tértem vissza. Pompájit elfogadtatásának ugy hiszem olvastad Kulcsár Ujságából, azért abba nem eresz-

kedem. Nagyon örvendettem azon szerencsémnek, hogy Directorom Ö Exclja ki egyszersmind Korona Örző, engem rendelt maga mellé kísézőbe. Melly szabad tüzzel kezdődtek a tanácskozások arról sokat beszélhetnek, de levél azoknak rövid, a miket pedig azolta hallok, magam is csak hallok, és meg is mennek bizonyosan minden tudósítások hozzátok.

A miket küldesz leveled szerint, azok még mind csak leveledben vagynak. Igazítsd úgy, hogy sokba ne kerüljen hozások mert olyan portékák, amiket kevésre becsülök. Nagyobb tartalmuak maradnak még ott, a mint látom, mint p. o. az 1807dik Esztendőbeli Ország gyűlés Napló-könyve, mellyet a néhai Gubernátortól kaptam ajándékba. Ezt küld-ki valakitől.

S Isten Hozzád, Ne ijessz hanem örvendeztess leveleddel. Vedd a világnak szebb oldalát.

Öreg barátod
Döbrentei Gábor.

19.

Budán Januárus 19dikén 1827.

Köszönöm, hogy a zugolódó hallgatásomért kedves Barátom, jó Sándorom, mert az szeretetedet mutatja. Elmosolyodám azon, a mit annak okául adnál, midőn ma dél előtt vételekor olvastam leveledet, mosolygok most estve is, mikor e választ írom, hogy holnap mingyárt induljon a postán.

Beteg valék, rosszul valék, ez elég ok a mentségre. Annál fogva Liedemannhoz utasított könyveimet is csak a mult Novemberben hozatám szállásomra, Máténé levelezései vétele után pedig Pozsonyba kellene felmennem. Corinna iránt, a mit bővebben irtam, látom nem mene kezedhez.

Gyere hát most beszéljessünk bizodalmasan, szivességgel. Mihez kezdjek? Corinna:

Én nagyon sajnálom, bogy az a szerettem Román elakadott nyomtatására nézve s hacsak lehet indítsd meg dolgát. Azt projectálám, hogy szerezz és szereztess reá Erdélyben előfizetőket vagy Alá-írókat s ha 500 forintot vagy mennyit is írék, kiküldetsz előre úgy a nyomtatás elkezdődhetik a hol akarod. Akár

Trattnernél akár itt Budán az Universitas Könyvnyomtatóműhelyében jöne ki, én ügyelni fogok nyomtatására correcturájára a nélkül, hogy a nevemet kitenném. Ezzel frater csak megelégedhetsz. S tedd is. Az a könyv valamint németben hármát üte, úgy fog tetszeni magyarban is, Te bizonyosan jól fordítád. Melegen a-hol kellene s tiszta Magyarsággal. Egy szóval e felől csupa jó vélekedéssel vagyok.

De historicussá miként levél, azt még nem fogom meg. Te csupa hév, fennjáró gondolkodású és a mit feltevével magadban attól nem könnyen megváló, holott a Történetírónak indifferens embernek kell lenni. Hanem ha tiszta lelkűséggel, forró képzeletteddel össze kötve azt a hideg politikus szemet, mely a Kabinetben dolgozik, szerencsés elegyedést nyersz, a mit a kor haladta, tapasztalataink elé szóltak hozni bennünk, akkor ugyan főt hajtok előtted. Gondolatod különben felséges. Adná az Ég, hogy Erdélynek valahára Magyar Történetírója lenne: Irni valótok elég van, van elég irás is mellyből s mellyek szerint irhatnátok. Ha meg ne haljon, Kerekes Abelből bizonyosan jó Történet-író formálódott volna. Tunyogi olyan mint Horvát, diploma gyűjtő, magyarázó, okokat, eredeteket nyomozó. Nem minden históriai gyűjtő bír alkotó ésszel s históriáival, nem minden alkotni tudó históriai észnek vagyon ideje kedve a molyos irások után esve egész Bibliothekákkal lajtorjákon össze mászkálni. Jó hogy a gyűjteni szerető abban szokta nézni dicsőségét, hogy ő mennyi elrejtettet hozott világosságra, mert ennél fogva az Alkotónak nem kell erejét azok össze szedésére vesztegetni, hanem a halomra targoncázott építő szereknek lehet lelkes Architectusa.

S Don Carlos még Trattnernél van? Erről valóban megfeledekzém. Mea culpa, mea culpa. Mit akarsz vele? Ird-meg és az történik.

Köszönöm, hogy a Diariumot s Ramlert küldöd. Miért ne hozhatná el Lajos? De van ott nekem egyéb könyvem is, ugyanint az Erdélyi Muzeumnak velinre nyomtatott s bekötött példányai. Már ezeket épen nagyon szeretném megkapni, mert csaknem úgy vagyok a Muzeummal mint a Schuster lábbelijével. Hanem azt ugyan jól teszed, hogy ha fizetés nélkül küldöd e portékákat, mert annyit rántanak rajtam ezek a Speditőrök, hogy szinte megveszem újra a mit kapok.

Ne mond hogy nem dolgozom. Gyere-kí, nézzd halom kéz-

irataimat, de pénz nincs a nyomtatásra, hogy pedig praenumera-
tival, vesződjem? Ajánlgatni sem akarok senkinek.

Az Élet és Literatura 2dik kötetjében állani fog tőlem is
valami. Kazinczyvel perem van, de egész tisztelettel fog folyni. A
hogy Kölcsey felelget Bersenyinek, én sem szeretem. Kölcseyt
személyesen a mult nyáron láttam legelőször. Csendes szelid em-
ber, írásaiban pedig csupa makacsság és poros tudós.

Igaz Samu halála nekem is fáj.

Isten Hozzád édes kedves Barátom. Kergessd el azt a gon-
dolatot a Hargita tetejére, hogy nem szeretne Téged

hív barátod

D. Gábor

Nagy Bencze és Helmeczy ma nálam ebédelének s láták le-
veled adresszát. Helmeczy megszídott, miért írád deákul a titulust,
s rám parancsolt hogy ezt tudodra adjam.

20.

Budán, Augustus 13d. 1828.

Tegnap este érkezett kezemhez e hónap 6dikán irt leveled,
édes kedves jó Farkasom. Bohó, Te halni készülsz mindég, László
szerint a homoeopathiát akarod megpróbálni, én ajánlanám az
alkalmatosságot s arról egy betűt sem irsz, hanem fogja magát,
engem szid, engem mustrál — régi szokása szerint.

Hagyjuk az olyan rostákat Sándor. Der Mensch ist azt mondá
Abraham a Santa Clara, ein schön geschriebenes Buch voller
Druckfehler. Abraham a Santa Clara! Látod, kit sajnálok, mond
meg Buczynak.

De minekelötte holmi egybecskére szállnék levelemben,
alázatos írói kérésemet terjesztem elődbe, Erdélyi Nagyfejedelem-
ségbeli Tekintetes Cancellista Ur! Imre ki irám, de Te is kiírd
nekem tehát minden titulusomat, mellyet a Nemzeti Kalendárium-
ban is megkapsz, a mit Te is mindig elfelejteni szoktál. Egyéb-
aránt tessék megtudni hogy Diurnista itt több nincs Cancellista-
Tréfán kívül — ohajtanám hogy Secretariusságig mehetnél.

(Folytatjuk.)

IRODALOM.

A KOLOZSVÁRI UNITÁRIUS KOLLÉGIUM GIMNÁZIUMÁNAK ÉVKÖNYVE AZ 1942—43. ISKOLAI ÉVRŐL, mely Gálffy Zsigmond igazgató gondos szerkesztésében megjelent, mindennek-előtt a 43 évi tanári szolgálat után nyugalomba vonult Márkos Albert munkásságát ismerteti, majd az iskola történetének rövid összefoglalása után közli az iskolai év fontosabb adatait. Ez adatokból kitűnik, hogy az iskolai év leszámítva a decemberi fahiány miatti kényszerszünetet, minden zavaró körülmény nélkül rendesen folyt le. A tanítást 12 rendes, 2 helyettes és 3 óraadó tanár végezte. A tantestület év végén 244 rendes és 24 magántanulót osztályozott. A nyilvános tanulók közül 175 volt unitárius, 32 ref., 28 r. kath., 6 evangélikus, 1 g. kath., 1 baptista és 1 izraelita. A tanárok egyházi, társadalmi és irodalmi munkásságának az ismertetésével kapcsolatban megjegyezzük, hogy bibliográfiai szempontból kívánatos volna a tanárok tollából a folyóiratokban megjelent minden egyes tanulmány címének a felsorolása, hogy az érdeklődő azokról áttekintő képet nyerhessen.

LAKATOS ISTVÁN: Kodály művészetének útja Erdélyben. Budapest, 1943. Már Kriza János nagy érdemet szerzett azzal, hogy az erdélyi népdalokat összegyűjtötte. Ujabbán Kodály Zoltán és Bartók Béla bejárták az erdélyi falvakat és összegyűjtötték az ősi erdélyi dallamokat a nép ajkairól. Kodály zenei művészetének iránya a magyar népi dallamosságból, az ősi népzeneből indul ki, de alkotásai sok vitára adtak alkalmat s kezdetben az idegen hatás alatt felnevelkedett magyar művelt középosztály sem szerette Kodály alkotásait, de Kodály művészete Erdélyben is diadalmasan utat tört magának. Erről számol be Lakatos értékes dolgozata.

LAKATOS ISTVÁN: Bibliografia az 1019—1940 között erdélyi szerzőktől önállóan megjelent magyar zenei vonatkozású munkákról. Kecskemét, 1943. 22 l. Szerző nagy szorgalommal gyűjtötte össze az erdélyi zeneirodalomnak kiválóbb alkotásait. Hasznos munkát végzett.